

EL FONS DOCUMENTAL DEL CENTRE PENITENCIARI DE TARRAGONA (1939-1975) QUE ES CONSERVA A L'ARXIU HISTÒRIC DE TARRAGONA

JORDI PIQUÉ I PADRÓ

Els esdeveniments històrics -polítics, socials i econòmics- registrats a Espanya i a Catalunya al llarg dels segles XIX i XX havien de repercutir, lògicament, en la institució penitenciària. Des de mitjan del segle passat, els establiments de reclusió, anomenats presidis, depenien orgànicament del Ministeri de Governació i la seva organització i funcions estaven regulades per la Llei del 26 de juliol de 1849, la qual establia un règim general per tots els establiments penitenciaris de l'Estat. L'any 1913, les competències sobre el sistema penitenciar seran traspassades al Ministeri de Gràcia i Justícia i al mateix temps es reorganitzava el règim del Cos de Presons.⁽¹⁾

La proclamació de la Segona República comportarà una sèrie de transformacions en la institució penitenciària que tendiran a humanitzar les pèssimes condicions de vida en les presons. Amb aquest propòsit, el 14 de novembre de 1931 fou publicat un nou reglament del servei de presons que, entre d'altres aspectes, reformava i millorava la classificació, trasllat i alimentació dels reclusos. D'altra banda, com a conseqüència de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de 1932, el Decret de l'11 d'abril de 1934 regulava el traspàs dels Serveis de Presons a la Generalitat de Catalunya. Tanmateix, l'assumpció d'aquestes competències en matèria penitenciària no serà efectiva fins el 12 d'agost de 1936, és a dir vint-i-cinc dies després de l'inici de la guerra civil.

Durant la dècada dels anys 30, el sistema penitenciar de la província de Tarragona tenia com a eix central la presó provincial ubicada en el Pretori o castell de Pilats de la plaça del Rei, edifici que exercia la funció de recloure els condemnats per la justícia des de mitjan del segle XVII.⁽²⁾ Aquest establiment penitenciar, des de començament del present segle, tenia atribuïda una doble funció: d'una banda, actuava com a presó del partit judicial de Tarragona, per l'altra acollia a tots els processats per l'Audiència Provincial procedents de les presons d'altres

(1). Decret de 5 de maig de 1913

(2). Veure D. BERTRAN *La justícia en Tarragona a través de los siglos*. Tarragona, 1981 p. 100

partits judicials -Reus, Tortosa i el Vendrell-, dels dipòsits municipals - Montblanc, Falset, Valls i Gandesa-, o bé d'altres centres de fora de la província. No obstant, les sotregades polítiques d'aquests anys augmentaran meteòricament el nombre d'empresonats i la capacitat del Pretori -de 70 a 100 interns- es veurà ultrapassada en diferents ocasions. La repressió exercida arran dels fets d'octubre de 1934 obligaran a la utilització del vaixell "Manuel Arnús"⁽³⁾ com a centre de reclusió. Posteriorment i com a resposta al sollevament dels militars rebels del 19 de juliol de 1936, la convulsió revolucionària esbatanava les portes de la presó i els nous repressaliats eren empresonats una altra vegada en els vaixells ancorats al port de Tarragona.⁽⁴⁾

El juliol de 1937, els nomenaments de Pere Bosch Gimpera com a conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya i de Rafael Tasis Marca com a Director General de Serveis Correccionals i de Readaptació, significaran l'abandonament definitiu del sistema del vaixell - presó i la decisió de convertir el convent dels Carmelites, conegut com la Punxa, com a nou Preventori Judicial de Tarragona.⁽⁵⁾ Com arqueòleg i com a responsable dels centres penitenciaris de Catalunya, Bosch Gimpera tindrà com a objectiu prioritari de la seva gestió alliberar l'edifici del Pretori de la seva tènica funció i millorar les condicions de vida dels presos amb el seu trasllat a unes instal·lacions més salubres. Malgrat tots els esforços humans i econòmics, les obres d'habilitació de la nova presó es veuran considerablement endarrerides per les necessitats de la guerra. Així doncs, la sobresaturació del castell de Pilats que cap al mes de juny de 1938 vorajava els 500 reclusos obligarà a la utilització transitòria de l'església de la Trinitat, localitzada a la mateixa plaça.

L'entrada de les tropes franquistes el 15 de gener de 1939 representarà un altre gir en la significació política dels repressaliats i alguns dels impulsors de la presó de la Punxa inauguraran l'establiment com a reclusos, el qual estarà en funcionament des de l'any 1939 fins a mitjan de 1943. Tanmateix, l'abast de la repressió obligarà a mantenir la presó de Pilats que continuarà essent l'oficial i, a més a més, s'habilitarà el convent de les oblates com a centre de reclusió de dones.

(3). Veure T. VERDAL *Los presos del Manuel Arnús*. Tarragona, 1935

(4). Veure F. GONZÁLEZ-HUIX *El puerto y la mar de Tarragona durante la Guerra Civil (1936-1939)*. Tarragona, 1995

(5). Veure R. TISIS *Les presons dels altres* pp. 119-120. Barcelona, 1990

La ferocitat de la repressió franquista s'abatrà directament sobre uns 650 empresonats a Tarragona que sortiran de la presó per ser executats.⁽⁶⁾ D'altra banda, l'aglomeració que es vivia a Pilats, - dramàticament narrada per dos dels seus estadants, Joan Ventura i Josep Subirats-⁽⁷⁾ comportava l'aparició de malalties epidemiològiques que s'agreujaven per la deficient alimentació. En aquest sentit, J.M. Solé recull 68 defuncions entre 1939 i 1945 provocades per diferents enfermetats.

L'atenuació de les condicions de vida infrahumanes començarà a ser perceptible a partir de l'any 1945 i tres anys més tard, el Reial Decret del 5 de març de 1948 aprovava el nou reglament de serveis que, posteriorment, l'any 1956, fou substituït per una nova normativa.⁽⁸⁾

Seguint les instruccions de la Direcció General de Serveis Penitenciaris i de Rehabilitació del Departament de Justícia i del Servei d'Arxius del Departament de Cultura, es disposarà que tots els fons documentals dels centres penitenciaris de Catalunya siguin ingressats en els arxius històrics corresponents. Així doncs, el fons documental del Centre Penitenciari de Tarragona (1939-1975) fou ingressat a l'Arxiu Històric de Tarragona, en successives transferències, entre mitjan de 1995 i el primer trimestre de 1996. Conjuntament amb la documentació de la presó provincial i amb el mateix bon estat de conservació hi han els fons dels centres penitenciaris de partits judicials: Reus (1936-1968), Tortosa (1939-1953) i el Vendrell (1910-1951). La inauguració l'any 1953 de la nova presó provincial de Tarragona ubicada a l'Avda. República Argentina determinarà el progressiu tancament dels tres establiments que exercien les seves funcions en l'àmbit dels partits judicials.

Paral·lelament, junt amb el fons esmentat i procedent de l'arxiu del Centre Penitenciari de Tarragona ingressaran els fons de la Junta Provincial de Llibertat Vigilada (1944-1967) i la Junta Local de Llibertat Vigilada de Tarragona(1945-1966).

(6). Veure J.M. SOLÉ *La repressió franquista a Catalunya 1938-1953*. Barcelona, 1985p. 531

(7). Veure J. VENTURA *Presó de Pilats. Tarragona, 1939-1941*. Tarragona, 1993 i J. SUBIRATS *Pilatos 1939-1941. Prisión de Tarragona*. Madrid, 1993

(8) Veure Real Decret, 2.02.1956

Tot plegat, aquests 102 metres lineals de documentació esdevenen una font bàsica per a qualsevol estudi sobre l'abast i significació de la repressió en general i, del sistema penitenciari en particular, durant el règim franquista a les comarques tarragonines.⁽⁹⁾ Tanmateix, per qualsevol anàlisi comparativa amb l'organització i funcions dels preventoris judicials a la reraguarda republicana durant la guerra civil (1936-1939), s'haurà de recórrer forçosament al fons de la Generalitat Republicana que actualment es conserva a l'Archivo Histórico Nacional -Sección Guerra Civil- de Salamanca, o bé la reproducció en suport de microfilm que pot ser consultada a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Concretament, els lligalls 63, 77, 86, 90 i 133 del Preventori Judicial de Tarragona.⁽¹⁰⁾

En referència a les normes que regulen l'accés a la documentació del fons del Centre Penitenciari de Tarragona i altres fons derivats, tenint en compte el principi constitucional que restringeix l'accés als arxius que puguin afectar la intimitat de les persones -C.E. art. 105.6-, s'estableix el següent criteri: a) lliure consulta del titular de l'expedient i d'aquelles persones a qui ell autoritzi, b) per la documentació amb una antiguitat superior als trenta anys, lliure accés de investigadors i professionals mitjançant una sol·licitud en la qual es manifesta l'objecte de la investigació i el compromís de confidencialitat.⁽¹¹⁾

(9). Veure possibilitats d'investigació a R. COLLADO "Valor documental de los archivos penitenciarios. Penal del Dueso". a *Justicia en guerra*, Madrid, 1990

(10). Veure *Inventari de la documentació de la Generalitat de Catalunya al Archivo Histórico Nacional Sección Guerra Civil*. Barcelona, 1992.

(11). Veure A. BERNAL, M. CIRERA i A. DURAN "Els fons dels Centres Penitenciaris de Barcelona que es conserven a l'Arxiu Nacional de Catalunya" a *Miscel·lània en honor del Doctor Casimir Martí*, Barcelona, 1994 pp. 131-134

EL FONTS

Amb anterioritat a l'ingrés del fons del Centre Penitenciari de Tarragona a l'Arxiu Històric de Tarragona s'havia efectuat alguna intervenció irregular en la qual es barrejaren tots els documents de les diferents presons, tant de la capital com dels partits, agrupant-los per tipus documentals. Aquest fet motivà que en el moment d'inventariar els fons fos difícil de respectar l'ordre originari amb la qual cosa s'optà per adaptar el quadre de classificació del Centre Penitenciari de Barcelona, elaborat per l'Arxiu Nacional de Catalunya.

La secció de coordinació general, engloba la documentació que fa referència al funcionament i organització del centre. Es divideix en òrgans de direcció i coordinació administrativa.

En la sèrie de juntes hi trobem els òrgans col·legiats, en especial la junta de règim i administració, de 1939 al 1944, presidida pel director, amb el capellà, metge i mestre com a vocals, a més de l'administrador, que exerceix habitualment de secretari. A partir de 1944 canvia de nom per denominar-se Junta de Disciplina, mantenint la mateixa composició. Els llibres d'actes es conserven en la seva totalitat, enquadernats en bon estat.

De la sèrie de direcció hi ha els llibres d'ordres, que només abasten els anys 1952-1964. Es tracta d'ordres internes com d'acompanyament de reclusos a la infermeria, entrada de forasters al recinte penitenciari (paletes, lampistes,...), horaris, permisos, treballs dels penats, etc.⁽¹²⁾

(12) Un exemple d'ordre el podem veure l'any 1953. "Orden de la dirección: Todos los funcionarios libres de servicios se personarán en traje de paisano, a las once horas del día de mañana 18 de julio, en el Gobierno Militar de esta plaza al objeto de asistir a la recepción oficial que con motivo del aniversario del Glorioso Alzamiento Nacional, tendrá lugar en el citado Gobierno. Firmese el enterado por los señores funcionarios, copiese en el libro correspondiente y devuélvase a esta Dirección para su archivo. Tarragona a 17 de julio de 1953. Firmado: Francisco Olivera de Castro. Sellado y rubricado". *Llibre d'ordres de la direcció 1952-1957*, núm. 370.

La coordinació administrativa conté exclusivament el registre general de correspondència, tant d'entrades com de sortides. La praxi administrativa de l'establiment ha fet que no es conservin en forma de sèrie les cartes; totes aquelles que feien referència als interns s'han inclòs en els expedients processals. En ocasions hom reaprofitava llibres d'anys anteriors, tot estripant les primeres pàgines.

El registre d'entrada contempla diverses anotacions, com el número, la data d'emissió de l'ofici i la de rebuda, l'autoritat que l'envia, la població d'origen, i un breu resum del contingut. Entre els remitents més habituals destaquen el jutjat i el govern militar, l'audiència provincial, la direcció general de presons, la força d'ordre públic, les presons de partit, els ajuntaments, etc. Pel que fa al registre de sortida, inclou el número, data, destinatari i població i una regesta de la missiva. En la dècada dels anys quaranta sobressurten unes sol·licituds d'informes a la Guàrdia Civil, caps local de la Falange i alcaldes.

La segona secció és la de la gestió dels recursos humans. La documentació conservada a Tarragona és escassa, tan sols els serveis diaris dels funcionaris i algunes declaracions d'ajudes familiars i assumptes relacionats amb la mutualitat benèfica. Les llibretes de serveis diaris ens aporten el llistat de noms i càrrecs, amb les signatures dels treballadors.⁽¹³⁾ Els expedients personals, nomenaments, cessaments, correccions disciplinàries, etc., es localitzen a serveis centrals.

La tercera secció és la gestió de recursos materials i econòmics, que agrupa la gestió de l'economia general, a través dels llibres de comptabilitat propis d'una empresa: Diari, Major, Caixa, Balanç, Arqueig, etc. Del Centre de dones, només ens ha arribat un llibre Diari 1939-1942, i de la resta de presons de Tarragona hem de remarcar que alguna sèrie s'inicia tardanament, tot i que les dels llibres de Caixa i Balanç s'inicien l'any 1932. Fem notar que la gestió de l'economat, del taller i del patrimoni dels interns, es portava de forma separada encara que en els llibres principals d'aquesta secció també en recullen informació.

(13) El juliol de 1939 consta que hi havia 8 funcionaris a Pilats, 5 a la Punxa i 4 a les Oblates. Un altre exemple és del setembre de 1940 quan treballen 6 persones a la Punxa, 9 a Pilats i 1 a les Oblates. Les destinacions són, porteria, cap de serveis, oficines, auxiliars i comunicacions, cuina i interior.

Com a mostra esmentem les partides incloses en el llibre Major: els comptes amb el Banc d'Espanya i de Biscaia; el fons de reserva, les transferències de la Hisenda Pública, la despesa corrent d'aigua, llum, calefacció, telèfon, alimentació, el vestuari, mobiliari, obres de manteniment, medicaments, a més de material d'oficina. Referent als interns també contempla el moviment dels estalvis i el peculi, les targetes dels reclusos i funcionaris, la barberia.

Respecte a la gestió dels recursos materials (béns mobles), pocs són els documents conservats, tan sols dos volums d'inventaris i un llibre de magatzem de la roba i sabates que es destinaven als empresonats. Els inventaris recullen de forma exhaustiva el mobiliari de les diverses dependències, oficines, infermeria, cuina, arxiu, menjadors, aules escolars, barberia, etc. A més de les oscil·lacions de les altes i baixes del material de més ús, i en conseqüència deteriorables amb facilitat.

Per l'elevat contingent de reclusos un dels serveis importants és l'alimentació diària, el subministrament de queviures, les diferents assignacions de calories entre sans i malalts, la venda directa a interns i funcionaris, etc. La vigilància de l'economat la duia una junta administrativa presidida pel director de la presó, amb un caixer que era l'administrador del centre, diversos vocals (rector, metge, mestre) i un secretari, que sovint era l'encarregat de l'economat. La junta autoritzava les compres d'aliments i altres productes (tabac, segells), inspeccionava els llibres de comptabilitat, el passament de comptes, etc. L'economat, com ja s'ha dit, desplega una comptabilitat paral·lela, amb les habituals sèries de Diari, Major, Balanç i Caixa. Les fonts de finançament eren les transferències de la hisenda pública, el patronat central i els fons de reserva. Tots els balanços mensuals de l'economat són signats amb el vist-i-plau del director i l'administrador. De l'economat del Centre de Dones ha perdurat un llibre Major (1939-1941).

Sobre la venda trobem els llibres de magatzem de queviures, que contenen la compra del menjar (quantitat i preu), la distribució diària i un estat de les existències. Les factures i rebuts sofriren una expurgació, a l'entendre que la informació quedava anotada en els llibres. L'anàlisi d'aquesta tipologia pot il·lustrar la varietat de l'alimentació que es registrava al centre: vegetals, pa, carn, peix, fruita, làctics, llegums, espècies i condiments, oli, etc. Per la seva banda, el registre de targetes dels interns comença el 1950. Finalment la sèrie del racionament, conté els llibres d'actes d'extracció de racionat, on podrem conèixer diàriament els àpats, contingut, preu, grams per persona. A

través dels menjars es pot deduir el número total d'interns diferenciats els malalts de la resta.

La cinquena secció dels expedients personals és la més voluminosa i a la vegada més sol·licitada sigui pels mateixos interessats o familiars, o bé pels investigadors. Quan ingressava una persona a Tarragona, s'obria un expedient que recollia les dades identificatives bàsiques: Nom i cognoms (amb l'àlies si en posseïa), el pares, l'edat, la naturalesa i veïnatge, la religió, professió, nivell d'instrucció, estat civil, número de fills, antecedents penals. La fórmula dactilar (moltes vegades sense complimentar). A continuació s'apuntaven les vicissituds d'ingrés, data i hora, procedència, conducció (generalment per la Guàrdia Civil). Si el penat provenia d'una presó de partit judicial de la demarcació (ex. Reus, el Vendrell), s'hi adjuntava el full de conducció amb la conducta i antecedents si es coneixien.

L'expedient seguia un model imprès, si bé a causa de la manca de paper, sovint s'aprofitaven impresos de la Generalitat Republicana, redactats en català. Amb tot detall hi figuren la totalitat de les sortides i entrades (per judici, trasllat, compliment pena capital, etc.), la llibertat condicional o definitiva, amb notes dels oficis referents a l'intern. Com a documents addicionals hi ha còpies de les sentències, de cartes, instàncies, etc.

Del període 1939-1970 es comptabilitzen 16.667 expedients, dels quals 10.400 corresponen als anys 1939-1945, els pitjors pel que fa a la repressió. L'any de la caiguda definitiva de Catalunya, passaren pels diferents edificis de Pilats, la Punxa i les Oblates, més de 6.200 individus, amb una mitjana d'ingressos mensuals de 520. El màxim absolut correspon al mes de juliol, amb 740 entrades. L'any següent, el 1940, les xifres són notablement inferiors amb uns 1.500 ingressos. (mitjana de 125'5 per mes). El primer quinquenni és d'una major ocupació, el juliol de 1943 encara hi havia a Tarragona 585 reclusos, el juliol de 1944 el número és inferior, a 340, i el novembre de 1945, són 212 interns. Les baixes més habituals són per canvi de presó, llibertat o per afusellament.

Els instruments de descripció són diversos, en primer lloc es disposa d'un llistat alfabètic general, inclosos homes i dones, que conté els cognoms i nom, la data d'ingrés i de sortida, i el tipus de delicte, amb referència explícita a la condemna a mort (vegeu quadre d'evolució).

Acabada la guerra els empresonats polítics se'ls solia acusar de rebel·lió militar, i les variants d'auxili o d'adhesió. Més endavant en la resistència franquista les imputacions són més variades: des del bandolerisme, actes terroristes, activitats clandestines, a la propaganda il·legal o insults a l'autoritat, passant pel pas clandestí de fronteres, associació il·lícita, falsificació documental, etc. Si bé les interpretacions dels tipus de delictes són molt diverses.

També s'ha confeccionat una relació de captius seguint un criteri cronològic, amb la qual cosa es pot conèixer els que arribaven diàriament a la presó. Finalment, hom disposa, per a ús arxivístic, d'un llistat que segueix l'ordre numèric de la signatura topogràfica.

A través dels farcells de roba (folre) o amagats en el menjar, alguns familiars intentaven passar cartes i altres documents de l'exterior. Els càstigs eren severos pels infractors. Del 30 d'agost de 1942 s'ha conservat un comunicat prou il·lustratiu:

"Sr. Director:

El que suscribe, Felipe Sandoval Nava, jefe de servicios accidental de esta prision, a Vd. da parte, de que en la mañana de hoy, durante las horas de cacheo de cestos, el funcionario de servicio interior, D. Antonio Albert Mira, trae a mi presencia, la lata donde traen la comida al recluso condenado a la pena de 30 años de reclusión perpétua ALDO CORO LEIVA; examinada, se encontró en ella un doble fondo, en el cual habia alojados varios escritos y documentos, relacionados con la contienda actual, tratando la mayoría de ellos de los partes que diariamente da Radio Londres. Inmediatamente dicho recluso, fue cacheado y aislado en una celda, completamente solo e incomunicado rigurosamente.

Adjunto con el mismo, entrego a Vd. toda la documentacion citada y la propia del interesado. Lo que comunico a Vd. para su conocimiento y para que, segun las ordenes que ante la poblacion penal se leen todos los primeros de mes, pueda, si a bien lo tiene, exponer el caso a la Junta de Disciplina del establecimiento para que dicho penado, sea desterrado a un establecimiento penal de castigos.

Dios guarde a Vd. muchos años.

Tarragona a 30 de agosto de 1942"

Aldo Coro Leiva, jove guàrdia civil, (23 anys el 1940), natural de Barcelona, ingressà a Tarragona el 5 de febrer de 1940, procedent de la presó de Porta Caeli (València), el consell de guerra el té el 26 de març de 1942, i la condemna és de 30 anys, per rebel·lió militar. (sumari número 22.647). A causa de la correspondència clandestina, se li imposa el 1 de setembre de 1942 un mes de reclusió en cel·la de càstig i tres mesos de prohibició de rebuda de paquets. Pel seu precari estat de salut el traslladen el novembre de 1942, a l'hospital anti-tuberculós de Cuellar.

EVOLUCIÓ DELS INGRESSOS D'EMPRESONATS A TARRAGONA (1939-1940)

MES	ANY 1939	ANY 1940
Gener	297	130
Febrer	387	186
Març	448	154
Abril	651	165
Maig	696	148
Juny	644	181
Juliol	742	112
Agost	687	88
Setembre	535	81
Octubre	378	78
Novembre	380	73
Desembre	395	110
Totals	6.240	1.506

Font: Inventari cronològic d'expedients processals del Centre Penitenciari de Tarragona (1939-1940). AHT
Elaboració pròpia

EVOLUCIÓ DELS CONDEMNATS A PENA DE MORT SEGONS LA DATA DEL SEU INGRÈS A LES PRESONS DE TARRAGONA (1939-1940)

MES	ANY 1939	ANY 1940
Gener	19	13
Febrer	44	12
Març	67	10
Abril	68	16
Maig	85	7
Juny	75	2
Juliol	45	8
Agost	18	5
Setembre	12	--
Octubre	5	1
Novembre	17	2
Desembre	18	4
Totals	473	80

Font: Inventari d'expedients processals d'interns del Centre Penitenciari de Tarragona. (1939-1940). AHT
Elaboració pròpia

Per accedir als expedients els administradors de la presó varen confeccionar unes fitxes de cartolina generalment manuscrites i algunes mecanografiades, que han arribat fins els nostres dies ordenades alfabèticament, i amb unes breus notes sobre l'intern. Destaca la indicació de la presó P.P.(Pilats) P.H. (Presó habilitada, La Punxa), la sala de la data d'ingrés, el consell de guerra i la baixa.

Una sèrie complementària als expedients processals és la de filiacions, tot i que sols se'n conserven tres. Es tracta d'un llibre imprès amb les dades bàsiques de l'intern, (nom, domicili, trets físics, delictes, dates de l'ingrés i de la sortida, etc.). El llibre més antic es de 1958-1962, el continuen amb lapsus altres dos volums (1966-1970).

Altres instruments de recollida d'informació del moviment d'interns són els registres d'altres i baixes (incomplet), algun llibre índex, dietaris de trasllats, llibertats (cinc), una llibreta amb les dates de compliment de la llibertat definitiva (1955-1971). L'apartat de les comunicacions dels interns amb l'exterior és de gran magnitud, i permet de conèixer amb exactitud les relacions personals, sigui per correu o per visites directes.

Els registres d'entrades i sortides de correspondència hi són gairebé tots, a excepció dels anys inicials (1939-1941), encara que hi ha algun llibre afectat per la humitat. Les referències que hi consten són les dates, el nom de l'intern, el remitent/ o destinatari i la població.

Gràcies al coneixement del període de reclusió que aporten els expedients, es pot seguir amb tot detall les relacions amb els familiars: freqüència dels intercanvis, la residència, etc. En un ràpid cop d'ull als documents s'observa que la majoria dels emissors/receptors són dones (muller, mare, germanes, filles)

Des de 1946 i fins el 1974, sense interrupció hi ha els llistats d'entrada de paquets, siguin de menjar o de roba. Per a fer-nos una idea del volum, hem buidat un mes, l'abril de 1946, en 29 dies entraren a la presó 296 farcells de roba (amb una mitjana de 10'2 diaris), i 1.323 lots de menjar (amb una mitjana de 45'6 diaris). El màxim de paquets de menjar és de 54 per dia i el mínim 30. Si considerem que el primer d'abril d'aquell any, el número d'interns a Tarragona era de 311, es pot deduir que cada individu rebia gairebé 1 farcell de roba cada mes, i 4'25 paquets de menjar.

ENTRADES DE PAQUETS DE MENJAR I ROBA A LA PRESÓ DE TARRAGONA
ABRIL 1946 (en números absoluts)

<u>DIES</u>	<u>MENJAR</u>	<u>ROBA</u>
01	53	9
03	54	4
04	48	10
05	44	4
06	45	19
07	45	14
08	42	8
09	46	14
10	51	6
11	42	7
12	44	5
13	40	19
14	53	10
15	30	9
16	46	12
17	44	5
18	51	9
19	38	10
20	38	18
21	54	16
22	48	10
23	53	10
24	42	6
25	41	---
26	37	5
27	47	16
28	50	16
29	43	10
30	54	15
<hr/>		
Total 29	1.323	296

Font: Registre d'entrades de paquets 1946-1947. Núm. 381. Centre Penitenciari de Tarragona. AHT
Elaboració pròpia

Els enregistraments de les visites comencen el 1946, es separa segons el tipus ordinària o de redempció, i s'anota els noms de l'intern i del visitant, el parentiu (espos/a, pare/mare, germà/germana, cunyat/da, oncle/tia, cosí/na, etc.), i l'adreça. A més a més des del 1951, hi ha tres llibres de comunicacions extraordinàries.

La secció sisena, té cura i gestiona el patrimoni econòmic interns al centre, el que s'anomena el peculi, a través de llibres de comptabilitat com el diari, comptes corrents, caixa, imposicions en metàl·lic per la porta principal, per gir postal i valors, per girs telegràfics, etc.

La secció de rehabilitació és relativament recent, a partir dels anys seixanta, quan es potencien unes eines de reinserció social, com són el diagnòstic i seguiment dels empresonats a través d'un equip d'observació, format per un cap, el capellà, el metge i el mestre; periòdicament es reuneixen amb el director del centre (veure actes de l'equip d'observació 1968-1974), també redacten unes exhaustives memòries amb tot un seguit d'estadístiques dels detinguts (edat, naturalesa, estudis, malalties, nivell social, estat civil, antecedents, oficis, servei militar, etc.)

L'activitat al treball, centrada en els tallers, genera documentació tan variable com les actes de visites d'inspecció i la comptabilitat pròpia (caixa, diari, major, factures). Desgraciadament de l'ensenyament s'ha perdut la totalitat de la documentació.

La vuitena secció, de sanitat i higiene, es molt reduïda, tan sols contempla, quatre llibretes de la infermeria, de reconeixement de malalts, que faciliten informació dels interns (amb el nom i número de sala), el diagnòstic i el tractament. Permet fer un estudi de les malalties més comuns (desnutrició, asma, reumatisme, gastritis, bronquitis, sífilis, nefritis, hepatitis, tuberculosi, cor, etc), a la vegada que permet una comparació amb l'evolució de la mortalitat penitenciària.⁽¹⁵⁾ Finalment, encara que de poc interès, trobem un reconeixement mèdic dels articles alimentaris de l'economat. La secció d'assistència religiosa i social es inexistent.

---

(15) El 5 de febrer de 1940 mor Serafí Abella i Costa, a causa d'una meningitis. El registre d'infermeria dona constància dels dies que va estar atès.

(transcripción literal)

PRISIÓN PROVINCIAL DE TARRAGONA

La Junta de Disciplina de este establecimiento, en sesión celebrada el día 20 de los corrientes aprobó el siguiente horario que empezará a regir a partir del día 1º de Mayo de 1947

DIANA y 1er. RECUENTO	7	horas
ASEO Y LIMPIEZA DE DEPARTAMENTOS	7,15 a 8	horas
DESAYUNO	8	horas
PRIMERA VISITA MEDICO Y CURAS	8 a 10	horas
MISA DIAS FESTIVOS	8,30	horas
RELEVO DE FUNCIONARIOS Y RECUENTO	9	horas
ECONOMATO POR BRIGADAS EN TURNOS ROTATIVOS	9 a 10	horas
PATIO POR BRIGADAS EN TURNOS ROTATIVOS	10 a 12,30	horas
COMUNICACIONES	10 a 12	horas
ESCUELA	10 a 12	horas
PRIMERA COMIDA	13	horas
PATIO (condenados a última pena y aislamiento)	14 a 15	horas
PATIO (destino en oficinas)	15 a 16	horas
PATIO POR BRIGADAS DE TURNOS ROTATIVOS	16 a 18	horas
ESCUELA	15 a 17	horas
REVISTA DE CIERRE VENTANAS, ETC.	16	horas
SEGUNDA COMIDA	18	horas
ECONOMATO	18,15 a 19	horas
SEGUNDA VISITA MEDICA Y EXTRACCION DE RACIONADO	18 a 19	horas
ORACION	18,30	horas
RETIRADA Y SEGUNDO RECUENTO	19	horas
SILENCIO	21	horas

DIRECTORS DE LA PRESÓ PROVINCIAL DE TARRAGONA (1939-1966)

Miguel Martínez Casas	1939	(febrer-juny)
Manuel Fernández Torres	1939	(agost-desembre)
José Gallasteguí Alegria	1939-1943	(desembre 1939-gener 1943)
Leonardo Feito López	1943	(febrer-novembre)
Manuel Fernández Torres	1943-1953	(novembre 1943-gener 1953)
Francisco Olivera de Castro	1953-1955	(febrer 1953-novembre 1955)
Antonio de Mena Polo	1955-1956	(novembre 1955-octubre 1956)
Enrique Rivero Pérez	1956-1958	(desembre 1956-gener 1958)
Vicente Chervas Aytés	1958-1961	(febrer 1958-desembre 1961)
Ambrosio Calbo Martín	1962-1966	(febrer 1962-octubre 1966)